

KKTC YÜKSEKÖĞRETİM SEKTÖRÜNÜN PERFORMANSI ÜZERİNE BİR DEĞERLENDİRME¹

AN EVALUATION ON THE PERFORMANCE OF THE HIGHER EDUCATION SECTOR IN TRNC

Engin KARABAŞ
Lefke Avrupa Üniversitesi,
İşletme Doktora Programı Öğrencisi
enginkarabas@gmail.com

Prof. Dr. Okan Veli ŞAFAKLI
Lefke Avrupa Üniversitesi,
İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi
osafakli@eul.edu.tr

Received 21 July 2015 – Accepted 7 August 2015
Gönderim 21 Temmuz 2015 – Kabul 7 August 2015

Öz: Bu çalışmada KKTC yükseköğretim sektörünün performansı üzerine değerlendirme yapılmıştır. Ada ekonomisi özelliklerine sahip KKTC’de yükseköğretim en önemli lokomotif sektör durumundadır. Şöyle ki, dünyada pek örneği olmadığı şekilde yükseköğretimdeki öğrenci sayısı ülke nüfusunun %25’ine tekabül ederken ekonomiye dolaylı katkısı % 32 civarındadır. Bu ise KKTC ekonomisine yükseköğretim sektörüne karşı büyük oranda kırılğan hale getirmektedir.

Anahtar Kelimeler: KKTC, yükseköğretim, ekonomi, performans, değerlendirme

Abstract: In this study performance of the higher education sector in TRNC was evaluated. In TRNC carrying the characteristics of island economy higher education became the most important locomotive sector. Such that, unlike the other countries in the world, students in the higher education sector is equivalent to 25% of the country's population while indirect contribution to the economy is approximately 32%. This makes TRNC economy highly fragile to higher education.

Keywords: TRNC, higher education, economy, performance, evaluation

1. GİRİŞ

Üniversiteler bilginin üretildiği ve yeni nesillere aktarıldığı eğitim ve araştırma kurumları olup sanayi toplumundan bilgi toplumuna doğru evirilen günümüz dünyasının önemli unsurlarından biri haline gelmiştir. Özellikle bilgiyi toplumsal faydaya dönüştürebilen üniversiteler kendi toplumlarının gelişiminde büyük rol oynamışlardır. Üniversitelerin öneminin artmasına paralel bir şekilde üniversitelere olan talepte hızla artmıştır. Üniversitelerde eğitim almak isteyen öğrenci sayısının

¹ Bu çalışma Doğu Akdeniz Üniversitesi Lisansüstü Eğitim, Öğretim ve Araştırma Enstitüsüne sunulan “KKTC Yükseköğretim Sektör Stratejisi” adlı yüksek lisans tezinden üretilmiş ve ortak çalışma haline getirilmiştir.

her geçen gün artması ve üniversitelerin bu pazardan pay alma yarışı yükseköğretim alanını ekonomik bir sektör haline dönüştürmüştür.

Günümüzde üniversiteler salt bir eğitim ve araştırma kurumu olarak ürettikleri değerler ile içinde buldukları çevreye yaptıkları katkının yanında oluşturdukları ekonomi ile de değer ifade etmeye başlamışlardır. Şöyle ki, üniversitelerin başlıca ekonomik, sosyal ve kültürel olmak üzere doğrudan ve dolaylı katkıları bulunmaktadır (Tutar, 2005). Özellikle, üniversite öğrencilerinin bölgede yaptığı çeşitli harcamalar ve üniversitelerin yaptığı istihdamlar en önemli dolaysız ekonomik faydalardır (Özyaba, 1999; Veugelers ve Rey, 2014: 41-43). Üniversite çalışanlarının ve öğrencilerin özellikle üniversite bölgesinde yaptığı harcamalar ve çarpan etkisi ile diğer sektörlerin ekonomik aktivitesine olan katkılar ise dolaylı etkileri kapsamaktadır. Bunun yanında, üniversitelerin gerçekleştirildiği kültürel ve eğitim faaliyetleri de üniversite bölgesindeki yaşam kalitesi açısından da önem arz etmektedir. Ayrıca, üniversiteler toplumların ekonomik, politik, sosyal ve kültürel dönüşümlerinde önemli rol oynamakta (Brennan vd., 2004: 26-38), sürdürülebilir bir ekonominin gerçekleşmesine (Albeni, 2000) ve özellikle az gelişmiş bölgelerde adil gelir dağılımına da katkı koymaktadırlar (Albeni, 2001: 140) . Bu katkıları dolayısı ile üniversitelerin kurulacağı yerleşim bölgeleri devletin kalkınma politikaları paralelinde değerlendirmeye alınmaktadır (Atik, 1999: 99). Şöyle ki, gelişmekte olan KKTC gibi ülkeler kırsal alanlarına üniversiteler kurmak suretiyle ekonomik fayda sağlayabilecekleri iddiasındadırlar (Phelps, 1998: 15).

Konuya KKTC özelinde baktığımızda ise bu ekonomik değer daha fazla önem ifade etmektedir. Diğer küçük ada ekonomilerinde olduğu gibi KKTC’de de sanayi ve ticaretin ekonomiye katkıları sınırlı kalmaktadır. Bu durum turizm ve yükseköğretim sektörlerini ekonominin lokomotifine haline getirmektedir. Bu çalışmada ekonomik bir sektör haline gelen yükseköğretimin KKTC’deki durumu ele alınacaktır. Bu çerçevede sektörün mevcut yapısı ve gelişimi ile ekonomiye katkısı rakamlarla açıklanmaya çalışılacaktır.

2. KKTC YÜKSEKÖĞRETİMİ

KKTC’de Yükseköğretim bugünkü adıyla Doğu Akdeniz Üniversitesi'nin temellerini oluşturan Yüksek Teknoloji Enstitüsü'nün kurulması ile 1979 yılında başlamıştır. Doğu Akdeniz Üniversitesi'ni 1985 yılında kurulan Girne Amerikan Üniversitesi izlemiştir. Bunu 1989 yılında Yakın Doğu Üniversitesi, 1990 yılında ise Lefke Avrupa Üniversitesi'nin kuruluşu takip etmiştir. "Yükseköğretim Kurumları Kuruluş, Görev, Denetleme ve Akreditasyonu Yasası" ise ilk üniversitelerin kuruluşundan yıllar sonra 1993 yılında yürürlüğe girmiş ve bu yasaya göre Yükseköğretim Kurumları Denetleme ve Akreditasyon Kurulu (YÖDAK) kurulmuştur. Daha sonrasında ise KKTC'nin bir eğitim adası olma yolundaki çalışmalar hızla devam etmiş ve toplam üniversite sayısı 13'e ulaşmıştır².

KKTC’de Milli Eğitim Bakanlığı ve YÖDAK olmak üzere yükseköğretimden sorumlu iki temel kuruluş bulunmaktadır. Bunlardan 12/1990 sayılı yasa ile kurulan

² Bkz. <http://www.ncyodak.eu/turkce/aboutus.html>

Milli Eğitim Bakanlığına bağlı Yüksek Öğretim Dairesi yükseköğretim öğrencilerini ilgilendiren eğitim, öğretim ve yönetimle ilgili işlemleri gerçekleştirmek, öğrenci burslarıyla ilgili işlemleri yapmak ve yükseköğretim yasasının Milli Eğitim Bakanlığına verdiği görevleri yerine getirmekle sorumludur. Yükseköğretimi planlamak, düzenlemek, uygulanmasını gözetmek ve denetlemek ve yükseköğretim kurumlarının akreditasyon işlemlerini yürütmek, faaliyetlerini yönlendirmek ve yükseköğretim kurumları arasında koordinasyonu sağlamakla görevli olan YÖDAK ise, YÖK'e (Yüksek Öğretim Kurumu) denk olarak düşünülerek kurulmuştur.

2.1. Üniversitelerin Yapısı

KKTC'de faaliyet gösteren üniversiteleri üç ana grupta toplayabiliriz. Bunlardan birincisi devlet vakıf üniversiteleri diye adlandırılan ve devlet tarafından kurulan vakıfların kurmuş olduğu üniversiteleri ifade etmekte olup Doğu Akdeniz Üniversitesi ile Lefke Avrupa Üniversitesi bu grup içinde yer alan üniversitelerdir. Devlet üniversiteleri olarak da ifade edilen bu üniversiteler devlet bütçesinden destek almakta ve mütevelli heyetleri siyasi otorite tarafından belirlenmektedirler. Devletle idari ve mali ilişkileri Türkiye'ye oranla daha zayıf olup idari ve mali açıdan daha özerk olduğu ifade edilebilir.

İkinci grup üniversiteleri ise özel sektör işletmeleri tarafından kurulmuş ve ticari esaslar çerçevesinde yönetilen üniversiteler oluşturmaktadır. Bu grupta yer alan üniversiteler; Yakın Doğu Üniversitesi, Girne Amerikan Üniversitesi, Uluslararası Kıbrıs Üniversitesi, Akdeniz Karpaz Üniversitesi, Girne Üniversitesi, Lefkoşa İngiliz Üniversitesi'dir. Bu grupta yer alan üniversiteler Türkiye'deki özel vakıf üniversitelerine benzemekle birlikte aralarındaki temel fark KKTC'deki özel üniversitelerin vakıf anlayışı ile değil özel sektör işletmesi anlayışı ile yönetilmesidir.

Üçüncü grup üniversiteler ise Türkiye'de faaliyet gösteren devlet üniversitelerinin KKTC'de açmış olduğu kampus üniversiteleridir. KKTC yükseköğretiminin marka değerini artırmak ve kalite vurgusunu güçlendirmek amacıyla Orta Doğu Teknik Üniversitesi ile İstanbul Teknik Üniversitesi ada da birer kampus açmışlardır. Türkiye ile KKTC arasında imzalanan uluslararası anlaşmalar çerçevesinde KKTC'de eğitim hayatına başlayan bu kampuslar idari olarak Türkiye'deki üniversitelere bağlı hareket etmekle birlikte KKTC içinde ayrı bir üniversite tüzel kişiliğine sahiptirler.

2.2. Öğrenci Sayıları

KKTC'de üniversite eğitimi alan öğrenci sayısı gerek yükseköğretim sektörünün sürdürülebilirliğini sağlamak gerekse sektörün ülke ekonomisine yaptığı katkıyı artırmak bakımından önemlidir. Bu hassasiyetten dolayı öğrenci sayısı özellikle son yıllarda KKTC'de takip edilen önemli bir gösterge halini almış durumdadır (Technopolis, 2012).

Tablo1: KKTC’de Öğrenci Sayıları (2002-2015)

DÖNEM	DAÜ	YDÜ	LAÜ	GAÜ	ÖDTÜ KKK	UKÜ	İTÜ	AKÜN	GU	BUN	TOPLAM
2002-03	13.211	7.418	1.263	1.648		686					27.748
2003-04	13.938	8.106	1.560	2.354		1.346					30.605
2004-05	14.063	9.747	2.221	3.485		2.138					35.473
2005-06	15.091	10.843	2.997	4.898	376	3.444					41.865
2006-07	12.545	11.157	3.043	4.590	674	3.280					38.799
2007-08	14.556	15.385	3.406	5.093	1.024	4.025					43.489
2008-09	13.980	19.340	3.773	5.033	1.278	4.503					47.907
2009-10	12.418	16.310	3.349	5.051	1.486	4.714					43.328
2010-11	11.835	16.247	2.720	5.975	1.481	5.003					43.261
2011-12	12.672	16.855	2.738	6.775	1.653	6.328	42				47.063
2012-13	13.636	20.042	3.303	8.476	1.902	7.972	95	68			55.494
2013-14	15.854	22.167	3.913	10.791	2.130	7.563	112	693	542		63.765
2014-15	19.115	25.068	5.412	13.096	2.407	8.674	143	639	665	270	75.489

Kaynak: KKTC Milli Eğitim Bakanlığı Eğitim İstatistiği Yıllığı ve üniversitelerden derlenmiştir.

KKTC’de yüksek öğretim sektörünün 2014 yılı itibariyle genel durumuna baktığımızda 75.489 öğrenci sayısına ulaşıldığını görmekteyiz. 2000’li yılların başında 27 bin civarında olan öğrenci sayısının nerdeyse üç katı oranında artması KKTC yükseköğretimi için büyük bir gelişmedir. Bu artış trendi 2014 yılında da devam ederek 2013 yılında 63.765 olan öğrenci sayısı 2014-15 akademik yılında yüzde 17 artarak 75.489 sayısına ulaşmıştır. 2013 yılı yaklaşık ülke nüfusu olan 302,000 (DPÖ, 2015a: 2-3) dikkate alındığında dünyada pek örneği olmadığı şekilde yükseköğretimdeki öğrenci sayısı ülke nüfusunun %25’ine tekabül etmektedir.

Dünyada en fazla öğrenci alan ülkeler ve ölçek olarak KKTC’ye benzeyen özellikle dil eğitiminde öğrenci çekmede başarılı Malta dikkate alındığında nüfusuna oranla en fazla öğrenci barındıran ülkenin yine KKTC olduğu ortaya çıkmaktadır. UNESCO 2011 verilerine göre en çok öğrenci kabul eden ülkeler Amerika Birleşik Devletleri (723.277), Birleşik Krallık(455.600), Fransa (283.621), Çin (265.090), ve Avustralya’dır(258.827³). Bu ülkelerin aldıkları öğrenci sayısının nüfuslarına⁴ oranı sırasıyla ise %0,22, %0,71, %0,42, % 0,019 ve % 1,12’dir. Malta ülkesinde ağırladığı 77,550 öğrencinin⁵ nüfusuna oranı ise % 18.24’dir.

Uluslararasılaşma süreci giderek artan Türkiye’de öğrenci sayısı 2011 yılında 31 bin 170’den 2014’te 54 bine yükseldi. Türkiye’deki üniversiteler 93 ülkeden gelen öğrencilere eğitim verirken, 4 bin 519 öğrenci ile İstanbul Üniversitesi en çok yabancı uyruklu öğrenciye eğitim veren üniversite durumundadır. Ankara Üniversitesi ve Marmara Üniversitesi sırasıyla , 2 bin 660 ve 2 bin 439 öğrenci ile İstanbul Üniversitesi’ni izlemektedir⁶. Ülkedeki toplam öğrenci sayısının nüfusa oranı ise yaklaşık % 0,07’dir.

Öğrenci sayısı olarak Doğu Akdeniz, Yakın Doğu, Girne Amerikan ve Uluslararası Kıbrıs Üniversitesi önde gelen üniversitelerdir. Yeni kurulan üniversiteler yavaş yavaş sisteme entegre olmaya başlamışlardır. Bu üniversitelerin

³ <http://www.hurriyet.com.tr/gundem/25151762.asp>

⁴ <http://countrymeters.info/en/>

⁵ <http://alternatifecs.com/maltaya-giden-ogrenci-sayisinda-artist/>

⁶ <http://www.hurriyet.com.tr/egitim/26066682.asp>

mevcut öğrencilerinin hazırlık ile birinci sınıflarda olduğu hususu da düşünüldüğünde mezun verene kadarki süreçleri de dikkate alındığında öğrenci sayılarının hızla artacağı şüphesizdir.

KKTC’de öğrenim gören öğrencilerin geldikleri ülkelere göre dağılımına baktığımızda 41.694’ü TC uyruklu, 13.668’i KKTC uyruklu, 20.127’si ise 3. ülkelere gelen öğrencilerden oluşmakta olup 2014-2015 öğrenim yılındaki verilere göre öğrencilerin yüzde 55’i TC’den yüzde 27’si üçüncü ülkelere yüzde 18’i ise KKTC’nin kendi öğrencilerinden oluşmaktadır. Gelenen bu noktada 3’üncü ülkelere gelen öğrenci sayısının yüzde 8’lerden yüzde 27’ye çıktığı görülmektedir.

Tablo 2: Ülkelere Göre Öğrenci Sayıları (2007-2014)

YILLAR	TC	KKTC	3 ÜLKE	TOPLAM	TOPLAM İÇİNDEKİ PAYI (YÜZDE)			
					67	25	8	100
2007-08	29.191	10.660	3.638	43.489	67	25	8	100
2008-09	33.202	10.646	4.059	47.907	69	22	8	100
2009-10	30.264	9.251	3.813	43.328	70	21	9	100
2010-11	28.435	9.845	4.981	43.261	66	23	12	100
2011-12	29.359	10.096	7.608	47.063	62	21	16	100
2012-13	31.968	11.833	11.643	55.444	58	21	21	100
2013-14	34.206	12.505	17.054	63.765	54	20	27	100
2014-15	41.694	13.668	20.127	75.489	55	18	27	100

Kaynak: KKTC Milli Eğitim Bakanlığı Eğitim İstatistiği Yıllığı ve üniversitelerden derlenmiştir

Öğrenci sayılarının ülkelere göre dağılımına baktığımızda KKTC’li öğrencilerin belli bir trende oturduğunu görmekteyiz. 2007 yılında 10.660 olan KKTC’li öğrenci sayısı 2014 yılında 13.668 olmuştur. Öğrenci artışındaki asıl hareket başta Türkiye olmak üzere diğer yabancı ülkelere gelen öğrencilerde yaşanmaktadır. 2007 yılında 29.191 olan Türkiyeli öğrenci sayısı 2014 yılında 41.694 olmuştur. Bu artış Türkiye’deki devlet ve vakıf üniversite sayılarının hızla arttığı dönemde yaşanmıştır. Bu artışın arkasında yatan temel etken hukuk, sağlık bilimleri gibi yoğun öğrenci talebinin KKTC’ye yansımından kaynaklanmıştır. 3. ülkelere gelen öğrenci sayısı 2007 yılında 3.638 iken 2014 yılında bu sayı 20.127 sayısına ulaşmıştır. 3. ülkelere gelen öğrenci sayısındaki bu artış sektör için oldukça önemlidir. Türkiye pazarına bağlı sektörün git gide bu bağlılığı azaltmaya başladığının bir göstergesidir. Bu artışın arkasındaki etken ise KKTC üniversitelerinin yurtdışı tanıtımına verdiği önemin artması olabilir. Yabancı öğrencilerin dağılımına baktığımızda ise bu öğrencilerin 128 farklı ülkeden geldiği görülmektedir.

2.3 KKTC Ekonomisi İçinde Yükseköğretimin Yeri

KKTC, ada ekonomisi özellikleri taşıyan bir ‘mini ekonomi’ olarak; sürdürülebilir gelişimini engelleyen yapısal ve uluslararası tanınmamışlık gibi istem dışı sorunları bulunmaktadır. Yapısal işsizlik, olumsuz yatırım ortamı, ticaret açığı, kaynakların rasyonel dağıtımını engelleyen kamu yönetimi ve teşvik sistemleri, yetersiz talep, reel sektörün rekabet edebilirliğini olumsuz etkileyen kronik bütçe açıkları ve yüksek girdi fiyatları, finansmana erişim zorlukları, fiziki altyapı yetersizliği, sürdürülebilir olmaktan çıkan sosyal güvenlik sistemi gibi yapısal sorunlar ekonomiyi son derece kırılgan hale getirmektedir. Bu durumda, KKTC devleti Türkiye’den yapılan katkılarla ayakta durabilmekte ve kamu sektörünün

etkinliği ekonomi açısından büyük önem taşımaktadır (İnceci, 2004: 201-203; Akt. Çapanoğlu ve Öztürk, 2013).

KKTC ekonomisinin genel seyrine baktığımızda; farklı dönemlerde yaşanan krizler ve akabinde alınan ekonomik ve mali istikrar politikaları dikkat çekmektedir. Şöyle ki, 1990- 2000’de yaşanan ve banka iflaslarının ön plana çıktığı ekonomik ve mali kriz sonucunda başta Merkez Bankası’nın özerkliği olmak üzere ekonomik istikrara yönelik önlemler alınmıştır. Bundan sonra çözüm beklentilerinin doruğa çıktığı 2004 sonrasında inşaat sektöründeki sanal ve plansız gelişme 2008 yılında düşüşe geçmiş, 2009 yılındaki ABD kaynaklı mortgage (konut) krizi ile de KKTC ekonomisinde önemli gerileme yaşanmıştır. Bunun neticesinde Türkiye kaynaklı ve reel sektörün gelişimine yönelik desteklerin artırılması ile mali disiplinin sağlanmasına ilişkin uygulanan ekonomik istikrar politikaları ekonominin toparlanmasını sağlamıştır. Halen 2013–2016 yıllarını kapsayan tahmin döneminde uygulanan ekonomik ve mali istikrar politikalarının ekonomik büyüme üzerinde olumlu etki yapacağı öngörülmektedir (DPÖ, 2015b).

KKTC ekonomisi içindeki en büyük pay 2013 yılı itibariyle yaklaşık olarak yüzde 20 ile kamu sektörüne aittir. Yukarıda belirtilen nedenlerden dolayı sanayi ve ticaret sektörü toplam ekonomi içinde diğer ülkelere oranla küçük bir paya sahiptir. Diğer ada ekonomilerinde de olduğu gibi KKTC ekonomisinde hizmetler sektörü büyük bir öneme sahiptir. Hizmetler sektörü içinde de turizm ve yükseköğretim ön plana çıkmaktadır.

Tablo 3: KKTC GSMH’nın Sektörel Dağılımı

	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012*	2013*
Tarım	6,3	6,3	5,1	5,6	5,9	5,6	5,7	5,2
Sanayi	9,5	9,4	10,7	9,6	9,8	8,6	8,3	7,6
İnşaat	7,9	7,9	7,1	6,4	5,6	6,3	6,1	6,1
Ticaret	11,4	9,5	9,7	9,0	10,7	11,1	11,0	11,2
Turizm	4,1	4,2	4,5	5,2	5,4	7,6	8,4	8,7
Ulaştırma- Haberleşme	11,0	11,6	12,1	11,1	9,4	8,5	8,5	8,6
Mali Sektör	6,5	6,7	7,0	7,2	7,2	7,3	7,2	7,2
Konut	3,0	3,1	3,5	3,8	3,9	4,2	4,3	4,4
Serbest Meslek	11,1	10,7	6,0	5,9	5,9	5,6	5,7	5,8
Üniversiteler			4,4	5,4	5,7	5,6	5,5	5,6
Kamu Hizmetleri	20,3	21,8	21,7	22,3	21,0	19,9	19,5	19,9
İthalat vergileri	9,1	8,8	8,2	8,3	9,6	9,8	9,7	9,9
GSYH	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0

Kaynak : Yardım Heyeti 2011 Yılı Faaliyet Raporu verilerinin güncellenmiş hali

*Tahmini değerler

Sektörel bazda Gayri Safi Milla Hasıla (GSMH) hesabında o sektörde yer alan işletmelerin ürettikleri mal ve hizmetlerin piyasada geçerli olan fiyatlar üzerinden değeri ölçülmektedir. Dolayısıyla bu hesaplama metodolojisine göre sadece eğitim hizmetinin karşılığı üniversite sektöründe yer almaktadır.

Bu bakış açısı ile bakıldığında yükseköğretim sektörünün GSMH içindeki payının 2013 yılı itibariyle yüzde 5,6 civarında olduğu görülmektedir (DPÖ, 2015b).

Sektörel bazda GSMH hesabında üniversite sektörünün ekonomi içinde yüzde 5 gibi küçük bir paya sahip olduğu sonucu ortaya çıkmaktadır. GSMH'nın sektör bazında dağılımına bakarak üniversitelerin KKTC için önemli olmayan bir sektör olduğu sonucunu çıkartmak doğru olmayacaktır.

300 bin nüfusa sahip KKTC'de eğitim gören öğrenci sayısının 75 bin civarında olduğu ve bu sayının yaklaşık olarak 61 bininin ülke dışından gelen öğrencilerden oluştuğu hususu da dikkate alındığında bu öğrencilerin barınma, ulaşım, beslenme harcamaları diğer sektörler için büyük bir önem arz etmektedir.

Sektörel bazda GSMH hesabında o sektörde yer alan işletmelerin ürettikleri mal ve hizmetlerin piyasada geçerli olan fiyatlar üzerinden değeri ölçülmektedir (Eğilmez, 2013). Dolayısıyla bu hesaplama metodolojisine göre sadece eğitim hizmetinin karşılığı üniversite sektöründe yer almaktadır. Ancak öğrencilerin barınma, ulaşım, beslenme harcamaları diğer sektörler içinde yer almaktadır. Dolayısıyla üniversitelerin KKTC ekonomisine katkısı değerlendirilirken öğrenci harcamalarının irdelenmesinin daha doğru bir bakış açısı olduğu söylenebilir.

2.4 Öğrenci Harcamalarının Oluşturduğu Ekonomik Büyüklük

KKTC'de eğitim gören öğrenciler eğitim hizmeti yanında barınma, yemek, ulaşım gibi çok çeşitli alanlarda mal ve hizmet satın almakta ve bu sektörlerde harcama yapmaktadırlar. Yükseköğretimin ekonomiye etkisi değerlendirilirken eğitim alan öğrencilerin yapmış olduğu tüm harcamaların etkisine bakmakta fayda vardır.

Üniversite öğrencilerinin harcamalarının yaklaşık yüzde 25'i üniversitelere gitmekte geri kalan harcamalar ise ülkedeki diğer sektörler ekonomik katkı sağlamaktadır. Yükseköğretim sektörü geliri tabana ve geniş kesimlere yayılmasını sağlayan stratejik bir sektör konumundadır. Ayrıca üniversite öğrencilerinin bütçe kısıtlarından dolayı çok büyük harcamalar yapmasalar bile yarattıkları ekonomik canlılıktan dolayı tüm ülke ekonomisine olumlu katkı sağlamaktadırlar. Üniversite öğrencileri neredeyse tüm sektörler için önemli bir tüketici konumundadırlar (YHB, 2012).

Tablo 4: 2014 yılı İtibariyle Ortalama Öğrenci Harcamaları (TL)

Harcamalar	KKTC Uyruklu	TC Uyruklu	3. Ülkelerden Gelen
Kitap ve ders araç gereçleri için yapılan harcamalar	1.121	1.201	1.350
Sosyal, sanatsal, kültürel ve sportif etkinlikler/faaliyetler için yapılan harcamalar	708	1.041	1.044
Öğrencinin KKTC-Anavatan arası ulaşım için yapılan harcamalar	0	2.193	2.360
KKTC içi ulaşım için harcamalar	2.679	1.739	1.455
KKTC'de yeme-içme için yapılan harcamalar	7.181	11.231	10.133
KKTC'de barınma için yapılan harcamalar	4.261	7.113	6.121
KKTC'de iletişim (cep tel, sabit tel ve internet toplamı) için yapılan harcamalar	1.957	1.795	1.495
KKTC'de giyim-kuşam için yapılan harcamalar	1.957	1.795	1.495
Eğitim ücretleri hariç toplam harcamalar	19.864	28.109	25.452
Tahmini eğitim ücretleri	10.094	10.094	10.094
Öğrencilerin toplam harcamaları	29.959	38.204	35.546

Kaynak : Yardım Heyeti 2011 Yılı Faaliyet Raporu verilerinin güncellenmiş hali

Tablo 4’de açıkça görüldüğü üzere KKTC’li bir öğrenci yılda 30 bin TL, TC’li bir öğrenci 38 bin TL ve 3. ülkelerden gelen yabancı öğrenciler de 36 bin TL civarında harcama yapmaktadırlar. Bu öğrencilerin eğitim için harcadıkları para 10 bin TL civarında olup geri kalan harcamalar diğer alanlarda yapılmaktadır. Ülkeye dışarıdan gelen öğrenciler yerli öğrencilere oranla daha fazla harcama yapmaktadır. Öğrencilerin en çok harcama yaptığı alanlar ise yeme-içme ile barınma amaçlı harcamalardır. Oransal olarak yeme harcamaları KKTC, TC ve 3. Ülke vatandaşları için sırasıyla % 24, % 30 ve % 29’dur.

Tablo 5: 2014 yılı İtibariyle Toplam Öğrenci Harcamaları

Harcamalar	KKTC Uyruklu	TC Uyruklu Öğrenciler	3. Ülkelerden Gelen	TOPLAM
Kitap ve ders araç gereçleri için yapılan harcamalar	15.308.949	49.506.908	27.090.864	91.906.721
Sosyal, sanatsal, kültürel ve sportif etkinlikler/faaliyetler için yapılan harcamalar	9.672.661	42.921.465	20.937.606	73.531.731
Öğrencinin KKTC-Anavatan arası ulaşım için yapılan harcamalar	0	90.414.132	47.332.080	137.746.212
KKTC içi ulaşım için harcamalar	36.590.952	71.701.947	29.189.509	137.482.407
KKTC'de yeme-içme için yapılan harcamalar	98.061.344	462.962.076	203.258.698	764.282.118
KKTC'de barınma için yapılan harcamalar	58.184.167	293.216.582	122.787.334	474.188.082
KKTC'de iletişim (cep tel, sabit tel ve internet toplamı) için yapılan harcamalar	26.725.192	73.972.330	29.985.592	130.683.114
KKTC'de giyim-kuşam için yapılan harcamalar	26.725.192	73.972.330	29.985.592	130.683.114
Eğitim ücretleri hariç toplam harcamalar	271.268.458	1.158.667.769	510.567.271	1.940.503.498
Tahmini eğitim ücretleri	137.846.561	416.083.424	202.489.895	756.419.880
Öğrencilerin toplam harcamaları	409.115.018	1.574.751.193	713.057.166	2.696.923.378

Kaynak : Yardım Heyeti 2011 Yılı Faaliyet Raporu verilerinin güncellenmiş hali

Tablo 5’de toplam öğrenci harcamalarının dağılımı yer almaktadır. 2014 yılı itibariyle KKTC’de bulunan üniversite öğrencilerinin yapmış olduğu harcamalarının toplamının yaklaşık olarak 2,7 milyar TL olduğu tahmin edilmektedir. Bu harcamaların yaklaşık 750 milyon TL’si eğitim ile ilgili harcamalar olup geriye kalan büyük bir kısmı ise barınma, ulaşım, yeme-içme gibi alanlarda yapılan harcamalardan oluşmaktadır. 2014 yılı tahmini GSMH miktarı olan 8.6 Milyar TL (KKTC Merkez Bankası, 2015: 75-76) dikkate alındığında yükseköğretim sektörünün ekonomiyeye toplam katkısının % 32 olduğu anlaşılmaktadır.

3. SONUÇ

Bilgiyi üreten kurumların başında gelen üniversitelerde hem değişimin merkezinde yer almış hem de değişimden büyük ölçüde etkilenmiştir. Bu etkilenme sonucunda eğitim ve araştırma işlevlerinin yanında üniversitelerden bilgiyi toplumsal faydaya dönüştürme işlevini de gerçekleştirmesi beklenir hale gelmiştir. Küresel anlamda yaşanan bu gelişmeler zaten KKTC için büyük öneme sahip olan yükseköğretim sektörünü daha da önemli hale getirmiştir. Yükseköğretim sektörünün KKTC için stratejik önemi, yarattığı ekonomik değerden gelmektedir. Küçük bir ada ekonomisine sahip olan KKTC’de diğer ada ekonomilerinde olduğu gibi sanayi, ticaret ve tarım sektörlerinin yeterince büyümediği buna karşın turizm ve yükseköğretim sektörlerinin ekonominin temel sektörleri haline geldiğini ifade edebiliriz. Ancak, KKTC ekonomisi için büyük bir öneme sahip olmasına karşın KKTC yükseköğretim sektörünün gerekli ilgiyi görmemektedir. Politik olarak kolayca oya dönüşebilecek bir alan olmadığı için siyasiler gerekli ilgiyi göstermemekte bu durumda sorunların çözümü noktasında sektörü sahipsiz bırakmaktadır. Diğer taraftan kamu idaresinde de yükseköğretim sektörüyle ilgili çalışmaları yürütebilecek güçlü bir idari kapasitenin oluşmadığı görülmektedir. Buna karşın, dünyayı yakından takip eden ve 125 farklı ülkeden 60 binin üzerinde yabancı öğrenciyi ülkeye eğitim almak için getiren güçlü bir üniversite alt yapısı bulunmaktadır.

Dünyada yaşanan gelişmeler ışığında yükseköğretim sektörünün büyük bir gelişim potansiyeli içinde olduğunu görmekteyiz. Küreselleşmenin etkisiyle sınırların kaldığı bir ortamda öğrenciler artık kendi ülkeleri dışında da eğitim almak istemektedirler. Bu durum her geçen gün yabancı öğrenci piyasasını büyümesine neden olmaktadır. Bu durumu KKTC için fırsata çevirmek büyük bir önem taşımaktadır.

KAYNAKÇA

Albeni, M. (2000), *Bölgesel Kalkınmada Yüksek Öğretim Kurumlarının Rolü: Süleyman Demirel Üniversitesi Örneği*, Yayınlanmamış Doktora Tezi, Dumlupınar Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Kütahya.

Albeni, M. (2001), “Yükseköğretim Kurumlarının Gelişmekte Olan Bölgeler Üzerinde Etkisi”, *Dumlupınar Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 3(5): 137–165.

Atik, Hayriye (1999), “Üniversitelerin Yerel Ekonomiye Katkıları: Teori ve Erciyes Üniversitesi Üzerine Bir Uygulama”, *Erciyes Üniversitesi İİBF Dergisi*, 15: 99-111.

Brennan, J. Roger King and Yann Lebeau (2004), *The Role of Universities in the Transformation of Societies*, An International Research Project Synthesis Report, Association of Commonwealth Universities/Centre for Higher Education Research and Information, The Open University, London.

Çapanoğlu, S. Gençay ve Z. Özkurt (2013), *Küresel Gelişmeler Işığında Kıbrıs Adasının İki Farklı Ekonomisi*, İKV Değerlendirme Notu, İktisadi Kalkınma Vakfı, 68 Mayıs 2013; http://ikv.org.tr/images/upload/data/files/degerlendirmenotumayis2013_son.pdf, Erişim Tarihi: 14.01.2015.

DPÖ (2015a), Ekonomik ve Sosyal Göstergeler 2013. KKTC Devlet Planlama Örgütü, Lefkoşa; <http://dpo.gov.ct.tr/Ecosos/BOOK/SEG-2013.pdf>, Erişim Tarihi: 14.01.2015.

DPÖ (2015b), *KKTC Makroekonomik Tahmin Sonuçları*, KKTC Devlet Planlama Örgütü, Lefkoşa.

Eğilmez, M. (2013), *Kendime Yazılar*; <http://www.mahfiegilmez.com/2013/09/gsyh-ve-buyume-hesaplamalar-turkiye.html>, Erişim Tarihi: 14.01.2015.

<http://www.hurriyet.com.tr/gundem/25151762.asp>, Erişim Tarihi: 14.01.2015.

<http://countrymeters.info/en/>, Erişim Tarihi: 14.01.2015.

<http://alternatifecs.com/maltaya-giden-ogrenci-sayisinda-artis/>, Erişim Tarihi: 14.01.2015.

<http://www.hurriyet.com.tr/egitim/26066682.asp>, Erişim Tarihi: 14.01.2015.

İnceci, Sevgi Gençay (ed.) (2004), “KKTC Ekonomisi: Karşılaştırmalı Analiz”, İrfan Kalaycı, *Kıbrıs ve Geleceği Ekonomi-Politik Bir Araştırma*, Nobel Yayınları, Ankara.

KKTC, M. (2015), *Eğitim İstatistiği Yıllığı*, KKTC MEB, Lefkoşa.

KKTC Merkez Bankası (2015), 2015 Birinci Çeyrek Bülteni, Lefkoşa.

Özyaba, Murat (1999), *Kentsel Gelismede Üniversitenin Rolü “Uludağ Üniversitesi ve Bursa”*, UMED Uludağ Üniversitesi Mezunlar Derneği 3. Geleneksel Mezunlar Buluşması, Bursa, 7s.

Phelps, R. P. (1998), “The Effect of University Host Community Size on State Growth”, *Economics of Education Review*, 17(2): 149-158.

Technopolis, G. (2012), *KKTC Yükseköğretim Sektörüne İlişkin Politika Önerileri Raporu*. Lefkoşa.

Tutar, Erdinç (2005), *Üniversitelerin Yerel Ekonomiye Katkıları (Niğde Örneği)*, Detay Yayıncılık, Ankara.

Veugelers, R. and Elena Del Rey (2014), *The contribution of universities to innovation, (regional) growth and employment*, European Expert Network on Economics of Education (EENEE), EENEE Analytical Report No. 18 Prepared for the European Commission, January 2014

YHB (2012), *2011 Yılı Faaliyet Raporu*, Lefkoşa.

YÖDAK, <http://www.ncyodak.eu/turkce/aboutus.html>; Erişim Tarihi: 04.07. 2015.

Engin Karabaş is already PhD. student at the European University of Lefke.

Engin Karabaş halen Lefke Avrupa Üniversitesinde İşletme Doktora eğitimine devam etmektedir.

Prof. Dr. Okan Veli Şafaklı, is lecturer in European University of Lefke and Dean of the Faculty of the Economics and Administrative Sciences. His education is respectively Bachelor of Science in Economics (Eastern Mediterranean University, TRNC), Master of Business Administration (Eastern Mediterranean University, TRNC), and PhD. in Finance (Çukurova University, Turkey). He has a lot of papers presented in national and international congresses and articles published. His research interests consist of tourism financing, financing of cooperatives and general banking and finance topics.

Prof. Dr. Okan Veli Şafaklı, Lefke Avrupa Üniversitesi İşletme Bölümü Öğretim Üyesi ve İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dekanıdır.. Aldığı eğitim sırasıyla İktisat Lisans (Doğu Akdeniz Üniversitesi, KKTC), İşletme Yüksek Lisans (Doğu Akdeniz Üniversitesi, KKTC), ve Finans Doktora'dır (Çukurova Üniversitesi, Türkiye). Çok sayıda ulusal ve uluslararası kongrede bildiri sunan ve makale çalışması bulunan Şafaklı'nun ilgi alanları şunlardır: Genelde Turizm özelde ise Turizmin Finansmanı, Kooperatifçilikte Finansman, Genel Bankacılık ve Finans konuları.